

नेपाली साहित्यमा 'प्रहरी' पत्रिकाको योगदान (२०४६-२०६८)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तहको
दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सरस्वती सुवेदी (आचार्य)

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७०

नेपाली साहित्यमा 'प्रहरी' पत्रिकाको योगदान (२०४६-२०६८)

नेपाली साहित्यमा 'प्रहरी' पत्रिकाको योगदान (२०४६-२०६८) – सरस्वती सुवेदी (आचार्य) – २०७०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तहको
दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सरस्वती सुवेदी (आचार्य)

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७०

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.ए) दोस्रो वर्षकी श्री सरस्वती सुवेदी (आचार्य) ले 'नेपाली साहित्यमा प्रहरी पत्रिकाको योगदान (२०४६ पछि)' शीर्षकमा लेख्नुभएको यो शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार गर्नुभएको हो । यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति मूल्याङ्कन समितिसमक्ष पेश गर्दछु ।

दीपकप्रसाद ढकाल
शोध निर्देशक

मिति : २०६९/१२/३१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्रा श्री सरस्वती सुवेदी (आचार्य) ले त्रि.वि. स्नातकोत्तर तहमा नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको 'नेपाली साहित्यमा प्रहरी पत्रिकाको योगदान (२०४६ पछि)' शीर्षकको शोधपत्रलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम
विभागीय प्रमुख

.....

शिक्षण सहायक दीपकप्रसाद ढकाल
शोध निर्देशक

.....

बाह्य परीक्षक
भुवन न्यौपाने
उपप्राध्यापक
त्रिचन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
घण्टाघर, काठमाडौं

.....

मिति: २०७०/१/५

कृतज्ञता ज्ञापन

यस शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागद्वारा निर्धारित स्नातकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनार्थ तयार गरिएको हो । नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरले नेपाली साहित्यमा प्रहरी पत्रिकाको योगदान (२०४६ पछि) शीर्षकमा तयार पारिएको शोध प्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधपत्रका रूपमा प्रस्तुत गर्ने अवसर प्रदान गरेकोमा म यस विभाग र विभाग प्रमुख गुरु प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति आभार प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्न निरन्तर सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु दीपकप्रसाद ढकालप्रति पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यस शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि गुरु, मित्र, घरपरिवार तथा 'प्रहरी' पत्रिका परिवारबाट प्रशस्त सहयोग प्राप्त भएको छ । सामग्री सङ्कलन गर्नका लागि प्रहरी पत्रिकाका सम्पादक रामशरण महर्जनले आवश्यक पत्रपत्रिका तथा अन्य सूचना उपलब्ध गराउने कार्यमा विशेष रूपले सहयोग पुऱ्याउनुभएको छ । आदरणीय गुरु खगेन्द्रप्रसाद लुईटेलबाट पनि सामग्री सङ्कलन र व्यवस्थापनमा प्रशस्त सहयोग मिलेको छ । आदरणीय सानो बुबा प्रा.डा. हेमराज सुवेदीले पनि सामग्री सङ्कलनमा प्रशस्त सहयोग पुऱ्याउनुभएको छ । मेरा परिवारका सदस्य छोरीहरू श्लेशा, सदीक्षा, श्रीमान् नगेन्द्र आचार्य र भाइ हरि सुवेदीबाट पनि यस शोधकार्य सम्पन्न गर्न प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग भएको छ । कम्प्युटर टङ्कन र विन्यास गर्नमा भाइ राजनले पनि सहयोग गर्नुभएको छ । तसर्थ, 'प्रहरी' पत्रिका परिवारलगायत सबैमा हार्दिक आभार र धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

यस शोधपत्रको उद्देश्य 'प्रहरी' पत्रिकाको स्वरूप, व्यवस्थापन पक्ष र साहित्यिक योगदानको सर्वेक्षण, मूल्याङ्कन र विश्लेषण गर्नु रहेको छ । प्राप्त सहयोग, सल्लाह र निर्देशनले यस शोधकार्य सजिलै सम्पन्न भएको हो । मूल्याङ्कन गर्ने कार्य बाँकी रहेकोले सोका लागि यस शोधपत्रलाई नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमक्ष प्रस्तुत गरेकी छु ।

शोधार्थी
सरस्वती सुवेदी (आचार्य)
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

शैक्षिक सत्र: २०६७/६८
मिति: २०७०/१/२९
तह: स्नातकोत्तर

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद: शोध परिचय	१-४
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्या कथन	१
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोध विधि	३
१.५.१ सामग्री सङ्कलन विधि	३
१.५.२ सैद्धान्तिक आधार	३
१.५.३ विश्लेषण विधि	३
१.६ शोधको औचित्य	३
१.७ शोधकार्यको सीमाङ्कन	३
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	४
दोस्रो परिच्छेद: 'प्रहरी' पत्रिकाको प्रकाशन सन्दर्भ	५-९
२.१ परिचय	५
२.२ 'प्रहरी' पत्रिका प्रकाशनको पृष्ठभूमि	५
२.३ 'प्रहरी' पत्रिकाको उद्देश्य	६
२.४ 'प्रहरी' पत्रिकाको नामकरण	६
२.५ 'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित रचना र परिश्रमिकको व्यवस्था	७
२.६ 'प्रहरी' पत्रिकाको आर्थिक व्यवस्थापन र मुद्रण	७
२.७ सम्पादन, प्रकाशन र विवरण	८
२.८ निष्कर्ष	९
परिच्छेद तीन: 'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित रचनाहरूको विवरणात्मक अध्ययन	१०-५०
३.१ परिचय	१०
३.२ सूची प्रस्तुत गर्ने आधार	१०
३.३ कविता	११
३.४ कथा	३४
३.५ गीत/गजल	४०

३.६	लेख/निबन्ध	४३
३.७	यात्रा-संस्मरण, संस्मरण, भेटवार्ता, नियात्रा	४६
३.८	समीक्षा/समालोचना	४८
३.९	नाटक	४९
३.१०	अनुवाद साहित्य	४९
३.११	जीवनी/दैनिकी/मनोवाद	५०
३.१२	भाषा साहित्य/संस्कृति/साहित्यिक लेख	५०
३.१३	निष्कर्ष	५०

परिच्छेद चार: 'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित रचनाहरूको विवेचना.....५१-९६

४.१	परिचय	५१
४.२	'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित प्रमुख कविताहरूको विवेचना	५२
४.२.१	विश्वविमोहन श्रेष्ठ र उनको 'मेरो देश' कविता	५३
४.२.२	जनकविकेशरी धर्मराज थापा र उनको 'नयाँवर्षको हर्षमा' कविता	५५
४.२.३	कमला श्रेष्ठ र उनको 'शून्यमाथि शून्य' कविता	५६
४.२.४	अमृत गुरुड र उनको 'म हुँ प्रहरी' कविता	५८
४.२.५	रमेश गुरुड र उनको 'म नेपालीको वर्तमान' कविता	५९
४.३	'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित प्रमुख कथाहरूको विवेचना	६१
४.३.१	बिलबहादुर रायमाझी र उनको 'रगतको मल' कथा	६३
४.३.२	शङ्कर कोइराला र उनको 'मलाई शहर फापेन' कथा	६४
४.३.३	रामकुमार श्रेष्ठ र उनको 'पहिलो भुट' कथा	६६
४.३.४	शङ्कर कोइराला र उनको 'मेरो व्यथा' कथा	६७
४.३.५	रमेश विकल र उनको 'एउटा बूढो भ्वाइलेन आशावरीको धुनमा' कथा	६८
४.४	'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित प्रमुख निबन्धहरूको विवेचना	७०
४.४.१	महेशविक्रम शाह र उनको 'म र मेरो पेशा' निबन्ध	७०
४.४.२	कमल दीक्षित र उनको 'प्रहरी र पुस्तकालय' निबन्ध	७२
४.४.३	डा. गार्गी शर्मा र उनको 'माधुरी रामायण र आजको परिवेश' निबन्ध	७३
४.४.४	रामहरि राजभण्डारी र उनको 'देश-प्रेम' निबन्ध	७४
४.४.५	कल्लरसिंह थापा र उनको 'गोर्खेलट्ठी' निबन्ध	७५
४.५	'प्रहरी' पत्रिकामा प्रकाशित समालोचना/समीक्षा	७६
४.५.१	चूडामणि काफ्ले र उनको 'महाकवि देवकोटाको यात्री कविता'	

(कविताकेन्द्रित) समालोचना.....	७७
४.५.२ हरिभक्त नेउपाने (न्यौपाने) र उनको “विपी कोइरालाको ‘नरेन्द्रदाइ’ उपन्यासमा सामाजिक मर्म र निर्द्वन्द्व त्रिभुज”.....	७८
४.५.३ डा. गार्गी शर्मा र उनको ‘मालती मङ्गले मा प्रस्तुत नैतिकता र मानवाधिकार’	७९
४.५.४ डा. खेम कोइराला र उनको ‘जातीय समन्वय र सुम्निमा’.....	८१
४.५.५ डा. रामविक्रम सिजापति र उनको ‘जुम्ली भाषिकामा सम्बोधक’.....	८१
४.६ ‘प्रहरी’ पत्रिकामा प्रकाशित ‘यात्रा संस्मरण/संस्मरणहरूको विवेचना.....	८२
४.६.१ जनकविकेशरी धर्मराज थापा र उनको ‘दर्शन पाएँ’.....	८३
४.६.२ पार्वती थापा र उनको ‘गढीमाईको मेला’.....	८३
४.६.३ वसन्त कुँवर र उनको ‘एउटा सूर्यास्त’.....	८४
४.६.४ वाचस्पति रेग्मी र उनको ‘कसको देवता ठूलो ?’.....	८४
४.६.५ होमबहादुर बर्मा र उनको ‘सुर्खेत पुग्दाको क्षण’.....	८५
४.७ ‘प्रहरी’ पत्रिकामा प्रकाशित गीत तथा गजलहरूको विवेचना.....	८५
४.८ ‘प्रहरी’ पत्रिकामा प्रकाशित नाटकहरूको विवेचना.....	८८
४.८.१ शङ्कर कोइराला र उनको ‘देशको दुश्मन’ नाटक.....	८९
४.८.२ नाटककार शङ्कर कोइरालाको ‘मात लागेको रात’.....	९०
४.८.३ सानुबाबु थापा र उनको ‘पश्चात्ताप’ नाटक.....	९१
४.८.४ राजेन प्रधान र उनको ‘जोइटिङ्गे’ नाटक.....	९१
४.८.५ सुवर्ण शाक्य र उनको ‘दुहाई महाराज’ नाटक.....	९२
४.९ अनुवाद साहित्य.....	९४
४.१० जीवनी/दैनिकी/मनोवाद.....	९४
४.११ भाषा साहित्य, संस्कृति, साहित्यिक लेख.....	९५
४.१२ निष्कर्ष.....	९६
परिच्छेद पाँच: उपसंहार र निष्कर्ष.....	९७-१०३
५.१ भाषा साहित्य, संस्कृति, साहित्यिक लेख.....	९७
५.२ निष्कर्ष.....	९९
५.३ सम्भावित शोध शीर्षकहरू.....	१०२

सन्दर्भग्रन्थ सामग्री